

Counting for EU enlargement?

Citation for published version (APA):

Hoh, A.-L. K. I. (2018). *Counting for EU enlargement? Census-taking in Croatia, Bosnia and Macedonia*. [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Datawyse / Universitaire Pers Maastricht. <https://doi.org/10.26481/dis.20180926ah>

Document status and date:

Published: 01/01/2018

DOI:

[10.26481/dis.20180926ah](https://doi.org/10.26481/dis.20180926ah)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Summary/Samenvatting

English summary

This thesis analysed census-taking processes in Croatia, Bosnia and Macedonia within the framework of EU enlargement. Although EU enlargement is currently suffering from enlargement *fatigue*, the European Commission recently expressed its unequivocal support to the EU perspective of countries in the Western Balkan region (European Commission, 2018b). To become an EU member, countries need to fulfil certain conditions. These consist of the Copenhagen Criteria, the political criteria of the EU, and the 35 chapters of the *acquis communautaire*, which is the full body of EU rules and norms and tend to be seen as more technical (Anastasakis, 2008). Chapter 18 of the *acquis* outlines the statistical requirements and one of these aspects in this chapter is the population and housing census (hereafter census). Although (potential) EU candidate countries do not yet have a legal obligation to follow EU rules, they are strongly advised to do so, because it shows their level of preparedness for accession.

Although sometimes seen as an outdated concept, a population census is crucial in modern society. Census data forms the backbone for vital national statistics such as GDP per capita, and provides the state with information on its population and living standards. On average population censuses are collected every ten years, and involve a census law and the preparation of the enumeration, as well as the collection, processing, publication and dissemination of the population data. The collection of population data is very expensive and labour intensive (Schulte Nordholt, 2014, p. 9), but this data is needed to distribute subsidies and to make policy decisions. In the Western Balkans, after the Yugoslav wars, ethnicity and geographic belonging were used as tools for ethnic bargaining over borders, rights and political representation (Visoka & Gjevori, 2013, p. 6). This led to the potential misuse of population data as a means to increase or decrease power and rights of certain population groups and as a result census-taking is highly political.

There is a wide variation in census outcomes in the Western Balkans when we look at the most recent censuses. Whereas in Croatia, Serbia and Montenegro the census processes were not very problematic and have been described as only marginally contested,³⁸ the Albanian census is partially contested by the ethnic minorities present in the country (Visoka & Gjevori, 2013); in Kosovo the census was boycotted in some municipalities (Visoka & Gjevori, 2013); and in Bosnia it was postponed twice before being conducted in October 2013, and the results were not published until June 2016. Final-

³⁸ In Montenegro the census was marginally contested by the ethnic communities over lines of ethnic, religious and linguistic differences (Visoka & Gjevori, 2013, p. 13). In Serbia the complex relationship between the Serb majority and the Albanian and Bosniak minority led to minor contestations (Visoka & Gjevori, 2013, p. 16). In Croatia the census data has been accepted overall, but because of the wording of the questionnaires the results are marginally contested by the Serb minority (Pavelic, 2012).

ly, the census in Macedonia was aborted after a couple of days into the enumeration (Daskalovski, 2013). Based on the method of crucial cases (Blatter & Haverland, 2012, p. 176), this thesis has analysed the 2011 census in Croatia, the 2013 census in Bosnia and the 2011 census in Macedonia.

This research analyses the variation in census-taking outcomes in Croatia, Bosnia and Macedonia to understand why even though they had the same EU conditions to comply with, their census processes were so different.

Theoretical contribution and methodology

In this thesis, the concept of Europeanisation is used for analysing EU enlargement and census-taking in the Western Balkans. In order to do so, this thesis makes a distinction between internal and external Europeanisation, which respectively is the influence of the EU on its members and non-members. Based on the definitions from Radaelli (2006) and Elbasani (2013), this thesis defines Europeanisation as the influence of the EU on its enlargement countries.

Within the framework of Europeanisation there is scant research on census-taking (Keil, 2015; Keil & Perry, 2015). Recently more attention has been paid to the censuses in the Western Balkan region, but this research focuses foremost on the construction of national identity through the census categories (Bieber, 2015) or on the aspect of ethnicity (Daskalovski, 2013; Visoka & Gjevori, 2013). The politics of numbers behind the population count have also been described as an important aspect (Daskalovski, 2013; Keil & Perry, 2015) and, even though censuses form part of the 'technical' *acquis*, scholars agree that they are not technical, but in fact highly political (Keil, 2015; Nobles, 2000; Perry, 2013; Vrgova, 2015). By analysing the censuses in Croatia, Bosnia and Macedonia within the framework of EU enlargement this thesis contributes not only to research on census-taking and the politics of numbers, but also to the literature on Europeanisation by analysing compliance with a specific aspect of the *acquis communautaire*.

The latter is described in detail in chapter 2. This chapter outlines the specific aspects countries need to comply with when it comes to census-taking, the EU census regulations. In addition, this chapter explains the three phases of compliance with the EU census regulations: non-compliance, partial compliance and full compliance. This chapter also displays how the different angles of Europeanisation—the explicit and implicit compliance with the EU census regulations, the direct influence of the EU and the influence of the domestic aspects—are used in this thesis to analyse the census processes of the three case countries (Croatia, Bosnia and Macedonia).

Chapter 3 of this thesis outlines the overall research design of this thesis. Using the additional coverage mixed methods model, data was collected via an expert survey in two rounds and in-depth interviews. The additional coverage mixed methods model (Morgan, 2014) was chosen as it contrib-

utes to a more coherent understanding of the same phenomena by using qualitative as well as quantitative methods. To understand the census-taking processes in the case countries, in-depth interviews were conducted with representatives of the National Statistical Institutes (NSIs) of the case countries, as well as the European Commission (for example at DG ESTAT (Eurostat) and DG NEAR) and International Census Consultants. In addition, official documents from the EU and (for example) the NSIs, as well as newspaper articles have been used for contextualisation. Finally, based on the Delphi method in which survey data is being collected in two rounds, 75 census experts were asked to fill in a questionnaire. The survey had a response rate of 69% [n=52] in the first round and 50% [n=38] in the second round. Collecting the data in more than one round allowed for more interaction with and response from the census experts. The survey data provides important insights into the census-taking processes in the EU and the regulations and recommendations for census-taking.

Empirical contribution

Chapter 4 highlights the paradox of collecting ethno-cultural data and the linkage of rights and numerical thresholds to the census outcomes which lead to domestic disputes and contestations. Although the Western Balkan region has a post-war history and the aspect of collecting data on ethno-cultural data is regarded as sensitive, there is still a strong focus on these questions in the census (Bieber, 2015). In all case countries the census outcomes are connected to minority and/or language rights, and as a result the census has to collect data on ethno-cultural characteristics. In Croatia, for example, minority rights are linked to the census results (Petričušić, 2002). In Bosnia the population data of 1991 is linked to the Dayton Peace Agreement, which divides the political system among the three constituent ethnic groups (Bosniak, Croat and Serb) (Armakolas & Maksimovic, 2014; Bieber, 2004). In Macedonia, the census is linked to the Ohrid Framework Agreement which stopped the armed conflict between ethnic Albanians and Macedonians in 2001, and according to which minorities making up more than 20% of the population receive language rights and proportional representation in the police and bureaucracy (Brunnbauer, 2002; Vasilev, 2013). Consequently, some groups in the population tend to benefit from the census, whereas other groups tend to lose. Since the collection of data on ethno-cultural characteristics is not part of the EU requirements, this chapter analysed data from a survey conducted among census experts in order to assess the general practice and implicit compliance of collecting ethno-cultural data. This chapter argues that censuses are always political processes and this is especially crucial if the domestic circumstances are as complex as in the Western Balkans.

The fifth chapter goes deeper into the analysis of the Europeanisation of census-taking. Earlier research on Europeanisation has looked into the normative and strategic dimensions of EU external power (Noutcheva, 2009, 2012) and 'EU member state building', a concept used for the EU's approach of building functional states while integrating them (Bieber, 2011; Denti, 2014; Keil, 2013a). As the EU has high stakes in the stability of the Western Balkan region, it wants to develop reliable statistics in its potential member states (Bieber, 2015, p. 11). All the Western Balkan countries were in the 2010 census round either financially and/or technically supported by the European Commission, through for example Eurostat, the Directorate General European Statistics of the European Commission. The effects of Europeanisation on the census processes in the case countries are analysed by looking at the mechanisms of conditionality and legitimacy. Conditionality is based on the rational-choice calculation of the EU (dis-)incentives and legitimacy analyses whether the EU regulations are accepted or contested based on the perception of appropriateness. This chapter concludes that in Croatia legitimacy was more effective whereas in Bosnia the EU rewards and pressure were able to tip the balance in favour of compliance. In Macedonia noncompliance can be explained either by conditionality—since there were no concrete EU rewards, the cost/benefit calculation could not outweigh the domestic adoption costs—or by legitimacy, since there was a strong contestation against the EU census regulations. Both mechanisms have been effective in the three case countries and by stating that conditionality and legitimacy do matter, this chapter contributes to the general literature on Europeanisation.

Besides the influence of the EU, domestic aspects are also important when looking at enlargement processes (Börzel, 2013; Elbasani, 2013a). Chapter 6 therefore analyses the influence of domestic aspects, such as state capacity and domestic actors, but also external actors, on the census processes. Census-taking is closely connected to state institutions and is 'an assertion of sovereign authority over people and social relations' (Curtis, 2001, p. 36). Also within the EU 'good quality statistics are a part of the basic infrastructure' (Everaers, 2015, p. 188) and therefore countries aiming to join the EU need to show that they can collect reliable population data. Earlier research (Börzel, 2013; Elbasani, 2013a, p. 6) suggests that limited statehood—the lack of structures to constrain human action and execute EU rules—is one of the main obstacles for the Western Balkans' compliance with EU regulations. In addition to the structural aspect of state capacity, which can potentially inhibit the compliance behaviour of accession countries, chapter 6 assesses the agency of domestic and external actors. The evidence shows that when there are domestic disputes, as in the case of Bosnia, the influence of the EU as an external actor is important. However, if the EU has little leverage and there are domestic disputes, census processes can

also be hindered to the extent that they have to be aborted, as in Macedonia. The case of Croatia shows that if there are almost no domestic disputes, the influence of external actors is not needed to be compliant with the EU census regulations. This also confirms the finding in Chapter 5, where for Croatia the Europeanisation mechanism of legitimacy was most important and for Bosnia conditionality was able to tip the balance in favour of compliance, but in the case of Macedonia the EU could not overcome the domestic contestations. This chapter concludes that domestic agency should not be underestimated when it comes to census processes.

The overall results of this research can be summarised in three main findings. First, the analysis shows that especially if rights and proportional representation of power are connected to the census outcomes, this can politicise and seriously hinder census processes. Second, by accepting or disputing the EU census regulations, domestic actors can respectively either facilitate or obstruct the compliance with the EU census regulations. This is related to the first aspect, because the acceptance of the EU census regulations depends on the potential gain or loss of power based on the census outcomes for the domestic actors. Third, depending on the available rewards and direct pressure of the EU, the EU might be able to overcome domestic disputes and tip the balance in favour of compliance. The results of this research lead to a better understanding of census-taking and show that although the census is based on statistical procedures and regulations, it ultimately remains highly politicised.

Nederlandse samenvatting

Dit proefschrift analyseert volkstellingsprocessen in Kroatië, Bosnië en Macedonia in het perspectief van de uitbreiding van de Europese Unie (EU). Ondanks het feit dat de EU-uitbreiding sinds 2004 nog maar in een vertraagd tempo plaatsvindt,³⁹ ook *enlargement fatigue* genoemd, heeft de Europese Commissie recentelijk nog haar steun uitgesproken voor de landen op de Westelijke Balkan, die als toekomstige EU-lidstaten zijn aangewezen (European Commission, 2018b). Om EU-lidstaat te worden, moeten deze landen aan bepaalde condities voldoen. Deze condities bestaan uit twee delen. Ten eerste de Copenhagen Criteria: de politieke criteria van de EU, zoals stabiele instituties die een democratie garanderen en mensenrechten. Ten tweede moeten landen aan de *acquis communautaire* voldoen. Dit zijn 35 hoofdstukken die de volledige EU-regels en -normen beschrijven. Een van deze hoofdstukken, nummer 18, beschrijft de statistieken die landen moeten implementeren, en een onderdeel hiervan is de volkstelling. Als EU-uitbreidingsland hoeven de Westelijke Balkanstaten volgens de wet nog niet aan de EU-regels te voldoen, maar het wordt sterk aangeraden, omdat ze hiermee laten zien dat ze bereid zijn om lidstaat te worden.

Je zou kunnen zeggen dat een volkstelling een ouderwets concept is, maar ook in een moderne samenleving zijn de data die hierdoor verzameld worden cruciaal. Deze worden bijvoorbeeld gebruikt voor nationale statistieken, zoals het bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking en de distributie van subsidies. Ook geven ze een breed overzicht van de bevolking en de levensstandaard van een land. In het algemeen wordt een volkstelling iedere tien jaar uitgevoerd, in verschillende stappen, beginnende met de wet over de volkstelling en de voorbereidingen zoals de vragenlijst waarmee de data worden verzameld. Dan volgen de dataverzameling en -verwerking, met uiteindelijk de publicatie en disseminatie van de resultaten. Al met al is het een tijdrovend proces dat ook hoge kosten met zich meebrengt (Schulte Nordholt, 2014, p. 9). Data over de bevolking zijn echter nodig voor een goede politieke besluitvorming en het daarop toegesneden beleid.

Ondanks dat alle EU-uitbreidingslanden aan dezelfde condities moeten voldoen, variëren de laatste volkstellingen sterk per land. Zo was de laatste volkstelling in Kroatië, Servië en Montenegro niet heel problematisch en werd deze weinig betwist.⁴⁰ De Albanese volkstelling werd echter deels in twijfel

³⁹ Sindsdien zijn alleen nog Roemenië en Bulgarije lid geworden in 2007 en Kroatië in 2013.

⁴⁰ In Montenegro waren er marginale betwistingen bij de etnische gemeenschappen (Visoka & Gjevari, 2013, p. 13). In Servië is er een complexe relatie tussen de Servische meerderheid en de Albanese en Bosnische minderheden en dit leidde tot kleine onenigheden (Visoka & Gjevari, 2013, p. 16). In Kroatië zijn de data van de volkstellingen bijna overal geaccepteerd, er was vooral kritiek vooraf de volkstelling door de Servische minderheid op formulering van de vragen in de vragenlijst.

getrokken door de etnische minderheden in het land (Visoka & Gjevori, 2013) en in Kosovo werd de volkstelling geboycot in sommige gemeenten (Visoka & Gjevori, 2013). In Bosnië is de volkstelling twee keer vertraagd voordat deze uiteindelijk plaatsvond in oktober 2013, maar de resultaten zijn pas in juni 2016 gepubliceerd. De volkstelling in Macedonië ging van start in 2011, maar werd na een paar dagen geannuleerd (Daskalovski, 2013). Na de gewelddadige oorlog in de jaren negentig, die leidde tot opsplitsing van Joegoslavië, wordt in de regio onder andere etniciteit gebruikt om meer macht, rechten en grondgebied te verkrijgen (Visoka & Gjevori, 2013, p. 6). De dataverzameling over de bevolkingsgroepen was een van de mogelijkheden om de macht van de eigen groep te vergroten en die van de andere groep te decimeren. Hierdoor zijn volkstellingen gevoelige en politieke kwesties. In deze thesis is de methode van de cruciale casussen als basis gebruikt (Blatter & Haverland, 2012, p. 176) voor het bestuderen van de volkstellingen in Kroatië van 2011, in Bosnië van 2013 en in Macedonië van 2011.

De onderzoeksvraag die in deze thesis is onderzocht, focust zich op de variaties in de uitvoering en processen rondom de volkstellingen in Kroatië, Bosnië en Macedonië die, ondanks dat ze aan dezelfde EU-regels moesten voldoen, erg verschillend zijn verlopen.

Theoretische bijdrage en methoden

Europeanisering wordt in deze thesis gebruikt om de EU-uitbreiding en de volkstellingen op de Westelijke Balkan te onderzoeken. Om dit te kunnen doen, wordt er in het theoretische hoofdstuk een verschil gemaakt tussen interne en externe europeanisering. Waar interne europeanisering de focus legt op de processen binnen de EU, kijkt externe europeanisering vooral naar de invloed van de EU op haar toekomstige lidstaten: de uitbreidingslanden. Europeanisering in deze thesis wordt gedefinieerd als de invloed van de EU op haar uitbreidingslanden (Radaelli, 2006; Elbasani 2013).

Binnen het kader van europeanisering is er weinig onderzoek gedaan naar het effect van EU-uitbreiding op volkstellingen (Keil, 2015; Keil & Perry, 2015). Recentelijk is er meer over verschenen, maar dit onderzoek richt zich vooral op de constructie van nationale identiteiten (Bieber, 2015) en op etniciteit (Daskalovski, 2013; Visoka & Gjevori, 2013). Het politieke spel achter de cijfers wordt desondanks als uitermate belangrijk geacht (Daskalovski, 2013; Keil & Perry, 2015).

Dit onderzoek draagt bij aan de literatuur over europeanisering door de effecten van EU-uitbreiding op de implementatie van een van de aspecten van de *acquis communautaire* te bestuderen. In hoofdstuk 2 van deze thesis worden onder andere de verschillende eisen voor EU-regelgeving gedetailleerd uitgelegd. Verder wordt beschreven hoe de drie implementatiefases van de regelgeving worden geanalyseerd: *non-compliance*, *partial compli-*

ance en *full compliance*. In dit theoretische hoofdstuk worden ook de verschillende kanten van europeanisering belicht: expliciete en impliciete *compliance* met de EU-regelgeving voor volkstellingen, de directe invloed van de EU en de invloed van lokale aspecten.

In hoofdstuk 3 worden de overkoepelende methoden voor de dataverzameling en het analyseren van de gegevens van dit onderzoeksproject besproken. Door het gebruik van het *additional coverage mixed methods model* (Morgan, 2014) zijn in dit onderzoek data van een expertenquête (in twee rondes) gecombineerd met diepte-interviews. Door het toepassen van dit model ontstaat een coherenter beeld over de volkstellingsprocessen in de casuslanden. De diepte-interviews bij onder andere de nationale statistische bureaus, de Europese Commissie en Eurostat, werden gebruikt om, tegen de achtergrond van de volkstellingen in de drie landen, een beeld te schetsen van de politieke en maatschappelijke situatie in de deze landen. De aanvullende internet-enquête is gebaseerd op de Delphi-methode en werd afgenomen onder 75 volkstellingsexperts. De enquête werd gebruikt om meer informatie te verkrijgen over onder andere de achtergronden van de EU-regelgeving over volkstellingen. Door de twee opeenvolgende enquêterondes (met een respons van 69% [n=52] in de eerste ronde en 50% [n=38] in de tweede ronde) konden op basis van antwoorden in de eerste ronde, gerichte vervolgvragen gesteld worden.

Empirische bijdrage

Hoofdstuk 4 belicht de paradox van het verzamelen van etnische en culturele data en de verbinding met numerieke drempels die leiden tot lokale conflicten. Ondanks het feit dat de landen op de Westelijke Balkan een oorlogsverleden hebben en dat binnen deze oorlogen etniciteit een belangrijke rol speelde, verzamelen alle landen in de regio data over etniciteit, taal en religie. Wat dit nog problematischer maakt, is dat in de casuslanden de uitkomsten van de volkstellingen gebruikt worden voor de bescherming van minderheden en om het recht toe te kennen bepaalde talen te gebruiken. In Kroatië zijn de rechten voor minderheden afhankelijk van het percentage van de minderheid in dat land. In Bosnië rust het hele politieke systeem sinds het Dayton Vredesakkoord op de machtsverdeling tussen de drie etnische groepen (de Bosniaken, de Kroaten en de Serviërs) (Armakolas & Maksimovic, 2014; Bieber, 2004). In Macedonië is in het Ohrid Vredesakkoord vastgelegd dat minderheden die meer dan twintig procent van de bevolking uitmaken meer rechten krijgen voor bijvoorbeeld het gebruik van hun eigen taal (Brunnbauer, 2002; Vasilev, 2013). Dit heeft geleid tot verschillende conflictsituaties. Omdat het verzamelen van etnische en culturele data niet verplicht is binnen de EU, zijn voor dit onderzoek de enquêtedata gebruikt om de praktijk rondom de implementatie van de etnisch en culturele kwesties in volkstellingen te onderzoeken. De conclusie van dit hoofdstuk is

dat volkstellingen altijd politiek zijn, in ieder geval in complexe samenlevingen zoals op de Westelijke Balkan.

Het vijfde hoofdstuk van deze thesis gaat dieper in op de analyse van de europeaniseringsprocessen van volkstellingen. In eerder onderzoek zijn de normatieve en strategische aspecten van de EU-dimensies als externe macht geanalyseerd (Noutcheva, 2009, 2012) en wordt het concept van 'EU member state building' (Bieber, 2011; Denti, 2014; Keil, 2013a) gebruikt om het proces van staatsvorming, dat gepaard gaat met de voorbereiding op het EU-lidmaatschap, te beschrijven. Recentelijk wordt meer onderzoek gedaan naar de lokale factoren die een rol spelen in het EU-uitbreidingsproces, zoals de problematiek rond fragiele staten (Börzel, 2013; Elbasani, 2013a). Omdat de EU veel gelegen is aan de stabiliteit van deze regio, wil ze graag dat de desbetreffende landen als onderdeel van de uitbreiding, goede en betrouwbare statistieken hebben (Bieber, 2015, p. 11). Alle landen op de Westelijke Balkan werden daarom financieel en/of technisch ondersteund bij hun laatste volkstelling, door bijvoorbeeld Eurostat. Om de europeaniseringsprocessen beter te begrijpen wordt in hoofdstuk 5 de werking van twee europeaniseringsmechanismes getest: *conditionality*, dat zich baseert op een rationele kosten-batenberekening, en *legitimacy*, waar gekeken wordt in hoeverre de EU-regelgeving geaccepteerd wordt, omdat het als legitiem en toepasselijk wordt ervaren. Dit hoofdstuk concludeert dat in Kroatië het mechanisme van *legitimacy* een grote rol heeft gespeeld, terwijl in Bosnië en Macedonië de invloed van de EU, door financiële en politieke voordelen, belangrijker is. Beide mechanismes speelden dus een rol en hiermee draagt dit hoofdstuk bij aan de literatuur over europeanisering die deze mechanismes als complementair beschouwt.

Naast de invloed van de EU zijn ook de lokale aspecten erg belangrijk als het gaat om volkstellingen. In het zesde hoofdstuk wordt de invloed van de capaciteiten van de staat, maar ook de invloed van lokale en externe actoren op de volkstellingen onderzocht. Volkstellingen zijn nauw verbonden met de instituties van de staat en worden ook gebruikt om autoriteit over de bevolking en haar sociale relaties uit te oefenen (Curtis, 2001, p. 36). Binnen de EU worden statistieken van goede kwaliteit gezien als de ruggengraat van een nationale infrastructuur (Everaers, 2015, p. 188). Daarom moeten ook EU-uitbreidingslanden laten zien dat ze hun statistieken op orde hebben. Onderzoek (Börzel, 2013; Elbasani, 2013a, p. 6) suggereert dat fragiele staten een groot nadeel hebben als het gaat om het implementeren van de EU-regelgeving, simpelweg omdat ze de capaciteiten missen om deze in te voeren. Daarnaast wordt ook aangenomen dat actoren, lokaal en extern, een sterke invloed kunnen hebben op de implementatie van de EU-regelgeving. De analyse laat zien dat vooral lokale actoren een cruciale rol spelen als het gaat om de implementatie van de EU-regelgeving voor volkstellingen. Maar de analyse laat ook zien, dat ondanks lokale conflicten de

volkstelling door de externe invloed van de EU alsnog kan slagen. Dit was te zien bij de volkstelling in Bosnië. De casus van Macedonië laat zien dat als de EU niet veel invloed heeft, het hele proces van de volkstelling moeilijk kan verlopen en zelfs kan worden geannuleerd. In Kroatië was de volkstelling redelijk rustig en er was er geen sprake van een lokaal conflict. Dit bevestigt de eerdere conclusie van hoofdstuk 5 over Kroatië, waar de EU-regelgeving voor de volkstellingen als goed toepasbaar werd ervaren. Al met al laten de bevindingen van hoofdstuk 6 over Bosnië en Macedonië zien dat de lokale context niet moet worden onderschat.

De empirische bijdrage van deze thesis kan worden samengevat in drie hoofdbevindingen. Ten eerste wordt aangetoond dat als de verdeling van macht gerelateerd is aan de volkstelling, deze uitermate gepolitiseerd kan worden met als gevolg dat het implementatieproces aanzienlijk wordt vertraagd. Ten tweede komt naar voren dat lokale actoren, door het accepteren of juist betwisten van de EU-regelgeving ten aanzien van volkstellingen, het proces van de implementatie respectievelijk kunnen versnellen of vertragen. Ten derde kunnen hulpbronnen van de EU gepaard met het uitoefenen van druk door de EU lokale twisten voorkomen en het tij keren, zodat EU-regelgeving voor volkstellingen geïmplementeerd kan worden. De resultaten van dit onderzoek leiden tot een beter begrip over de processen rondom volkstellingen en laten zien dat volkstellingen vooral politieke processen zijn.